

תוספות מסכת סנהדרין דף לו עמוד א (10)

רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מהכא ויחגרו איש וגו' - הכא משמע שמורד במלכות ובעי למדייניה דדוד היה חושב עצמו מלך וכן בפרק במה בהמה (שבת דף טו. ושם) גבי אוריה שהיה לו לדוד בנסהדרין ולא דייניה אע"ג שהיה מורד במלכות כדאמרינן התם וקשה דהא אמר במגילה (דף יד: ושם) דמורד במלכות לא בעי למדייניה ויש לומר לא בעי למדייניה כשאר חייבי מיתות אלא לקבל עדות ולידע אם הוא מורד במלכות ונראה הא דאמר לא בעי למדייניה לענין הא דתנן בפירקין (דף לב.) דיני נפשות גומרין בו ביום לכות וביום שלאחריו לחובה ובלילה שלאחריו אין גומרין והאי גומרין בו ביום לחובה והיינו דקאמר ליה אביגיל וכי דנין דיני נפשות בלילה כדאמרינן לעיל בפירקין (דף לד.) דגדג השמש בעינן והשיב לה דלא בעי למדייניה כשאר דיני נפשות אלא גומרין בו ביום לחובה וכן מוכח בירושלמי דפירקין דאמר ליה וכי דנין דיני נפשות בלילה אמר לה כבר נגמר דינו מבעוד יום.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נו עמוד א (13)

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר דוד חטא - אינו אלא טועה, שנאמר +שמואל א' יח+ ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו וגו', אפשר חטא בא ליח ושכינה עמו? אלא מה אני מקיים +שמואל ב' יב+ מדוע בית את דבר ה' לעשות הרע - שביקש לעשות ולא עשה. אמר רבי: רבי דאיתי מדוד מהפך ודרשי בזכותיה דדוד; מדוע בית את דבר ה' לעשות הרע רבי אמר: משונה רעה זו מכל רעות שבתורה, שכל רעות שבתורה כתיב בהו ויעש וכאן כתיב לעשות - שביקש לעשות ולא עשה. +שמואל ב' יב+ את אוריה החתי בחרב - שהיה לך לדון בסנהדרין ולא דנת. ואת אשתו לקחת לך לאשה - ליקוחין יש לך בה. דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו, שסאמר +שמואל א' יז+ ואת עשרת חריצי החלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערבתם תקח. מאי ערבתם? תני רב יוסף: דברס המעורבים בינו לבינה +שמואל ב' יב+ ואתו הרגת בחרב בני עמו, מה חרב בני עמו או אתה נענש עליו - אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו. מאי טעמא - מורד במלכות, הוה, דאמר ליה +שמואל ב' יא+ ואדני יואב ועבדי אדני על פני השדה חנים. אמר רבי: כי מעינת ביה בידו לא משכחת ביה בר מדאוריה, דכתיב +מלכים א' טו+ וק בדבר אוריה החתי. אבי קשישא רמי דרב אדרב: מי אמר רב הכי, והאמר רבי: קיבל דוד לשון הרע - קשיא.

תוספות מסכת שבת דף נז עמוד א

שהיה לך לדון בסנהדרין - קשה לר"י דפ"ק דמגילה (דף יד: ושם) אמרינן גבי נבל דמורד במלכות לא בעי למדייניה ואוריה מורד במלכות הוה כדאמר בסמוך ויש לומר דודאי צריך לדון ולידע אם הוא מורד במלכות אבל לעיין בדינו ולעשות הלנת דין ולהמתין עד למחר אין צריך וכן משמע דבסנהדרין (דף לו. ושם) אמר שזן דוד את נבל בסנהדרין מויתגרו איש חרבו וגו'.

מאירי שבת טו (19)

אעפ"י שדיני המלכות דינים קבועים הם ויש לה רשות להרוג ביתר ממה שאין ד' הסנהדרין שולטת להרוג כמו שיתבאר במקומו... מכל מקום כל שבא להרוג מצד כבודו וצרכו ראו לו לדון בסנהדרין עד שלא יאמרו שיהו כספא וקנאה מביאין אותו לכך ומי"ט א"כ עשה אינו נענש הוה שאמר... את אוריה החתי הכית שהיה לך לדון בסנהדרין ולא דנתו האעפ"י דרשו הרגת בחרב בני עמו מה עמו או אתה נענש עליו אף אוריה וכו' מי"ט מורד במלכות הוה [דקא"מ ודאדני יואב]...
 חידושי אהרן דיני ממנות פרק רביעי הר"ן

9 ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש חרבו. וא"ת והא אמרינן במגילה פרק קמא י"ט וכי דנין דיני נפשות בלילה וישני מורד במלכות הוה ולא צריך למדייניה והכא אמרינן דחגרו איש חרבו על סדר הדין שהתחילו בו מן הצד. י"ל דהוא הוה עסקי לדין מתחילה אם היה בדין מורד במלכות שפני שאל שהיה עדיין קיים מה היה סדר הדין כשאמר דוד חגרו איש חרבו וכשבא לאביגיל אמר לה שכבקי קטנה שהי מורד במלכות והי לא צריך למדייניה אם הוא חייב מיתה אם לאו שהמלך הוה אותו כדעתו בין ביום בין בלילה שאין אפשרים בדין המלכות שאין דנין בלילה וכן אמרו בירושלמי כבר נגמר דינו מבעוד יום.

ב"ה (ת"ע)

הלכות ארץ ישראל /41/

מורד במלכות וסירוב פקודה

1 שמואל א פרק כה

- (ד) וישמע דוד במדבר כי ג' וז' נבל את צ' אנו;
- (ה) וישלח דוד עשרה נערים וי' אקר דוד לנערים עלו כרמלה וקאתם אל נבל ושאלתם לו בשמי לשלום;
- (ו) ואמרום כ' ה' לתי וקאתה שלום וקיתן שלום וכ' ל' אשר לך שלום;
- (ז) ועתה שמעתי כי ג' וזים לך עתה קר עים אשר לך קר עמנו ל' א' הקלקטנו ול' א' נפקד קתם קאוקה קל ימי היותם בפיקול;
- (ח) ושא' את נעריך ונגידו לך וקצאו הנערים הן בעיניך פי על יום טוב כנו קאנו תנה נא את אשר תקצא לך לעבדיך וילבנן לנוד;
- (ט) ויב' או נערי דוד ויתקרו אל נבל וכל הנערים האלה בשם דוד וינהו;

2 וישן נבל את עבדי דוד וי' אקר מי דוד ומי כן ושי היום רבו עבדים המחפצים איש מפני אד' ניו:

- (יא) ולשחתי את לחמי ואת מימי ואת טבחי אשר טבחי לך וזי ונתתי לאנשים אשר ל' א' נדעתי אי מזה קשה;
- (יב) ויהפכו נערי דוד לנרפם וישבו ויב' או ונגדו לו ככל' הנערים האלה;

3 וי' אקר דוד לאנשיו חגרו איש את חרבו ויתקרו איש את חרבו ויתקרו גם דוד את חרבו וישלו אחריו דוד קארבע מאוח איש ומאחים וישבו על הכלים:

אביגיל

4 וי' את אקר לנעריה עברו לפני הנביא אטריכם באה ולא ישה נבל ל' א' הנביה:

5 וקתה היא ר' רכבת על הסמור וי' רדת בסתר הקר והנה דוד ואנשיו י' רדים לקראתה ותפס' ש' א' הם:

6 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יד עמוד א

אביגיל - דכתיב +שמואל א' כ"ה+ והיה היא רכבת על הסמור וירדת בסתר החר. בסתר ההר? מן ההר מיבעי ליה! אמר רבה בר שמואל: על עסקי דם הבא מן הסתרים. נטלה דם והראתה לו. אמר לה: וכי מראין דם בלילה? - אמרה לו: וכי דנין דיני נפשות בלילה? - אמר לה:

דף יד עמוד ב

מורד במלכות הוא, ולא צריך למדייניה. - אמרה לו: עדיין שאל קיים, ולא יצא טבעך בעולם. - אמר לה: +שמואל א' כ"ה+ וברוך טעמך וברוכה את אשר כלתני [היום הזה] מבוא ברמים

7 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לו עמוד א

דיני נפשות מתחילין מן הצד. מנא הני מילי? אמר רבי אחא בר פפא: אמר קרא +שמות כ"ג+ לא תענה על רב - לא תענה על רב. רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מהכא +שמואל א' כ"ה+ ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש [את] חרבו ויחגרו איש [את] חרבו ויחגרו גם דוד את חרבו.

8 ושיי מסכת סנהדרין דף לו עמוד א

ויחגרו גם דוד חרבו - באחרונה נמנו עליו לדון משום מורד במלכות.

הלכות ארץ ישראל 142/

מורד במלכות וסירוב פקודה (ומסק)

שורש ארץ עגלה - יד

ע"ב מורד במלכות הוא וולל לעדייני סקי הסחי ח"כ סילך דקטי כפי חרש (ק"ט) דדרי נפשות מחסילין מן סלך מדכחיגי בני ככל וימנה ח"כ סמטו ויטורו גם דוד מכבו והל מורד במלכות סיי וולל בני לעדייני וימך פסקה בשמס בשמס ויללות (ק"ט) בני לורי סקי לו לדונו נקסדוין וולל וולל מורד במלכות סיי וסיי דחכל סיי פי מורד במלכות סיי וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי לך וקיל סל סס בני נמס כהמס לעטור עד למסר וכוול סניי נקסדוין וולל וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי

12) תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מט עמוד א
אמרו ליה, אמר ליה: מאי טעמא קטליה לאבנר? - אמר ליה: גואל הדם דעשאל הואי - עשאל רודף הוה - אמר ליה: היה לו להצילו באחד מאבירי - אמר ליה: לא יכיל ליה - אמר ליה: השתא בדופן המישית כיון ליה, דכתיב +שמאל ב' ב' + ויכתו אבנר באחרי החנית אל החמש, ואמר רבי יוחנן: בדופן המישית, במקום שמרה וכבוד תלוין בו, באחד מאבירי לא יכיל ליה? - אמר ליה: נחיל אבנר, מאי טעמא קטליה לעמשא? - אמר ליה: עמשא מורד במלכות הוה, דכתיב +שמאל ב' ב' + ויאמר המלך לעמשא העק - לי את איש יהודה שלשת ימים וגו' וילך עמשא ודרש, אשכחיה את יהודה ויחר וגו'. אמר ליה: עמשא כתיב +יהושע א' + כל איש אשר ימרה את פיך ולא שמע את דבריך לכל אשר תצוו יומת, יטל אפילו לדבר תורה - תלמוד לומר, רק חוק ואמץ, אלא, ההוא גברא מורד במלכות הוה, דכתיב +מלכים א' ב' + והשמעה באה עד יואב כי יואב נסה אתרי אדניהו.

13) על זה דין ע"ב מורד במלכות הוא וולל לעדייני סקי הסחי ח"כ סילך דקטי כפי חרש (ק"ט) דדרי נפשות מחסילין מן סלך מדכחיגי בני ככל וימנה ח"כ סמטו ויטורו גם דוד מכבו והל מורד במלכות סיי וולל בני לעדייני וימך פסקה בשמס בשמס ויללות (ק"ט) בני לורי סקי לו לדונו נקסדוין וולל וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי

14) תוספות מסכת סנהדרין דף מט עמוד א
מאי טעמא קטליה לעמשא - ואם תאמר הלא נתחייב יואב במאי דקטליה לעמשא הא - בעי התראה ואפילו למ"ד חבר אינו צריך התראה הכא לא היה חבר בדבר זה שהיה חושבו מורד במלכות הו"ל שוגג ו"ל דלא נתחייב אלא משום הא גופיה הוה, מורד במלכות.

15) רמב"ם הלכות מלכים פרק ו
כל המורד במלך ישראל יש למלך רשות להרגו, אפילו גזר על אחד משאר העם שיך למקום פלוני ולא הלך או שלא יאמ מביתו ויאצו מיתו, ואם רצה להרגו יורג, שאמרו כל איש אשר ימרה את פיך, וכן כל המבזה את המלך או המחורפו יש למלך רשות להרגו, כשמעו בן גרא, ואין למלך רשות להרגו אלא בס"ף בלבד, ויש לו לאמור ולהכות בשוטים לכבודו, אבל לא יפקיר ממנו ואם הפקיר הרי זה מלך.

17) דברי הרב דברי העבר דברי הרב קודשין ואין צורך לומר אם גזר המלך לבטל מצוה שאין שומעין לו.

18) הלכה
כל המורג נפשות שלא בראיה ברורה, או בלא התראה, אפילו בעד אחד, או שווא שהרג בשגגה, יש למלך רשות להרגו ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה, והורג רבים ביום אחד ונותלה ומנחין תלויים ימים רבים להטיל אימה ולשבר ד' רשעי העולם.

19) רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יח
גזירת הכתוב היא שאין ממתין בית דין ולא מלקין את האדם בהודאת פיו אלא על פי שנים עדים, וזה שהרג יהושע עכן דוד לגר עמלקי בהודאת פיהם הוראת שעה היתה או דין מלכות היה.

20) ספר המצוות ל"ח שצו
היהירט מלקול המשיא והוא אמרו ונשיא בעמך לא תאור, וזה השם רוצה לומר הנשיא ישימתו הכתוב על המלך אשר לו הממשלה... ודע שזה הלאו הוא כולל הנשיא עם המלך, כי ענין לאו זה שהוא מזהיר שלא לקול כל מי שיש לו ממשלה לצוות, והוא במעלה העליונה בין שהוא שלטוני או תורתי והוא ראש השיבה...

21) מי שקילל חבב בשם עבר בלאו אחד והוא לא תקול חרש, ומי שקילל הדין עבר בשני לאוין ולקח שנים, ומי שקילל נשיא לקח שלוש...

22) ספר המצוות קע
ענינים למנות עלים מלך יקבץ כל אומתו וינהיגו, והוא אמרו יתברך שום תשים עליו מלך, וכבר קדם להם לשונם בספרי שלש מצוות מצאו ישראל בניסיון לאורן, למנות עליהם מלך ולבנות להם בית הבחירה ולהכרית זרעו של עמלק, ולשון ספרי שום תשים עליו מלך שתהא אימתו מוטלת עליו, ושיאיים לבט מהכבוד והגדולה והתהילה והמעלה עד התכלית האחרון שאין למעלה הימנו עד שתהא מדרגתו אצלם גדולה ממדרגת הנביא ומשאר הנביאים שהיו ברוח ובכבוד אחר מלך קודם לנביא, כל זמן שהיה מצות המלך צווי שלא יהיה סותר מצוה מן התורה והנה אנו חייבין לשמוע מצוות, ומי שיעבור על מצוה ולא ישמע אליו הנה ראוי ומותר למלך להרגו כמו שירצה כמו שאמרו ישראל על עצמן כל איש אשר ימרה את פיך וגו' וכל מורד במלכות יהיה דמו מותר למלך שהוקם על פי התורה, וכבר התנא משפטי מצוה זו במסכתו ובפ"א מכתובות ו"ו מוסק.

1) ע"ב מורד במלכות הוא וולל לעדייני סקי הסחי ח"כ סילך דקטי כפי חרש (ק"ט) דדרי נפשות מחסילין מן סלך מדכחיגי בני ככל וימנה ח"כ סמטו ויטורו גם דוד מכבו והל מורד במלכות סיי וולל בני לעדייני וימך פסקה בשמס בשמס ויללות (ק"ט) בני לורי סקי לו לדונו נקסדוין וולל וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי

2) על זה דין ע"ב מורד במלכות הוא וולל לעדייני סקי הסחי ח"כ סילך דקטי כפי חרש (ק"ט) דדרי נפשות מחסילין מן סלך מדכחיגי בני ככל וימנה ח"כ סמטו ויטורו גם דוד מכבו והל מורד במלכות סיי וולל בני לעדייני וימך פסקה בשמס בשמס ויללות (ק"ט) בני לורי סקי לו לדונו נקסדוין וולל וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי

3) כשאל דיני ע"ב מורד במלכות הוא וולל לעדייני סקי הסחי ח"כ סילך דקטי כפי חרש (ק"ט) דדרי נפשות מחסילין מן סלך מדכחיגי בני ככל וימנה ח"כ סמטו ויטורו גם דוד מכבו והל מורד במלכות סיי וולל בני לעדייני וימך פסקה בשמס בשמס ויללות (ק"ט) בני לורי סקי לו לדונו נקסדוין וולל וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי

4) על זה דין ע"ב מורד במלכות הוא וולל לעדייני סקי הסחי ח"כ סילך דקטי כפי חרש (ק"ט) דדרי נפשות מחסילין מן סלך מדכחיגי בני ככל וימנה ח"כ סמטו ויטורו גם דוד מכבו והל מורד במלכות סיי וולל בני לעדייני וימך פסקה בשמס בשמס ויללות (ק"ט) בני לורי סקי לו לדונו נקסדוין וולל וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי

5) על זה דין ע"ב מורד במלכות הוא וולל לעדייני סקי הסחי ח"כ סילך דקטי כפי חרש (ק"ט) דדרי נפשות מחסילין מן סלך מדכחיגי בני ככל וימנה ח"כ סמטו ויטורו גם דוד מכבו והל מורד במלכות סיי וולל בני לעדייני וימך פסקה בשמס בשמס ויללות (ק"ט) בני לורי סקי לו לדונו נקסדוין וולל וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי

6) על זה דין ע"ב מורד במלכות הוא וולל לעדייני סקי הסחי ח"כ סילך דקטי כפי חרש (ק"ט) דדרי נפשות מחסילין מן סלך מדכחיגי בני ככל וימנה ח"כ סמטו ויטורו גם דוד מכבו והל מורד במלכות סיי וולל בני לעדייני וימך פסקה בשמס בשמס ויללות (ק"ט) בני לורי סקי לו לדונו נקסדוין וולל וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי

7) על זה דין ע"ב מורד במלכות הוא וולל לעדייני סקי הסחי ח"כ סילך דקטי כפי חרש (ק"ט) דדרי נפשות מחסילין מן סלך מדכחיגי בני ככל וימנה ח"כ סמטו ויטורו גם דוד מכבו והל מורד במלכות סיי וולל בני לעדייני וימך פסקה בשמס בשמס ויללות (ק"ט) בני לורי סקי לו לדונו נקסדוין וולל וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי

8) על זה דין ע"ב מורד במלכות הוא וולל לעדייני סקי הסחי ח"כ סילך דקטי כפי חרש (ק"ט) דדרי נפשות מחסילין מן סלך מדכחיגי בני ככל וימנה ח"כ סמטו ויטורו גם דוד מכבו והל מורד במלכות סיי וולל בני לעדייני וימך פסקה בשמס בשמס ויללות (ק"ט) בני לורי סקי לו לדונו נקסדוין וולל וולל לעדייני כשאל דיני נפשות סניני בו ניוס לנר וניוס סלסמרו למנס חלל סמי בו ניוס מוריס לטוב וסייטו סל דקיל ובי דין די נפשות נגילס סיי לך לסמחין לעטור עד למסר וכוול סניי

9) רש"י
(א) וקם וקרא איש בקלעל וקמו שקבע בן בקרי איש ימיני וקחשקש קר פי איקר איך לט חלק בידו ול א נקלה לט בקו ישי איש לא הלוי שקראל:
(ב) בעל קל איש ישראל מאסרי נדו אסרי שקבע בן בקרי ואיש יהודי דקבו במלקם מן הברזן ועד ירושלם:
(ג) ו איקר הקלן אל עמשא וקחשקש לי את איש יהודי של שתי ימים ואפס פה עמ ד:
(ד) בילך עמשא להועיק את יהודה ויחר ויחר מן המועד אשר יקוד:

(ד) העיקר לא את איש יהודה - שיהו כאן עד ג' ימים: איהו פה עמד - לטוח שלשת ימים היו ויחר להיות עומד כאן לפני כי חפץ היה לרדוף אחרי שקבע בן בקרי:
(ה) ויחר מן המועד - אשכחיהו לרבנן דפתחו במסכת כדאיתא במסכתו:

10) (א) ו איקר נדו אל אבישי עתה ירע לט שקבע בן בקרי מן אקשלוס אתה קח את עבדי אד יניו וירדו אקשיו פון מקצא לו ערים בצרות והציל עיניו:
(ב) ויצאו אסרוו אנשי יואב והקרתיו והקלתי וקל הגב רים ויצאו מירושלם מ לרדו אקשיו שקבע בן בקרי:
(ג) הם עם האבן הגדולה אשר בגבעון ועמשא קא לפניהם ויבאו קטרו מרדו לקבו ועלו ועליו סגור חרב מצמקת על מתניו במערה והוא יצא וחפ' לו:
(ד) ו איקר יואב לקמשא השלום אתה אחי ות קו יד ימיו ויאב ברוך עמשא לקשקש לו:
(ה) ועמשא לא יא נשמר בחרב אשר ביד יואב ויכרה בה אל הח' מ' וישפ' מ' מעיו ארצה ולי א שנה לו ימ' ת' ס ויאב אבישי אחיו רדף אסרי שקבע בן בקרי: